

Az MMA-val a jogállamiságért?

VISSZHANG - LXX. évfolyam, 22. szám, 2026. május 29.

Ezzel a címmel Ungváry Rudolf akadémikus kollégám közölt cikket az *ÉS* 2026/21. számában. A kérdőjel a demokrata és jogkövető SZIMA-tag hozzászólása ahhoz a kormányzati döntéshez, mely szerint „a társadalmi kapcsolatokért és kultúráért felelős miniszter (...) a Magyar Művészeti Akadémia elnökének közreműködésével kidolgozza a kormány kultúrpolitikáját, és felel annak megvalósításáért”. A döntés ugyan jogszerű a sziklaszilárd Alaptörvény szerint, de elkeserítő a művész társadalom jelentős része számára, mivel két művészeti akadémia létezik. Az MMA a NER kitartottja, a SZIMA pedig a kirekesztettje, mellesleg az MTA páriája volt! Ezt fejti ki, a változás iránti empátiával a szerző. Néhány kiegészítést csatolok.

Reményeim szerint az áprilisi parlamenti választás és az MTA közgyűlése eredményeként lehetőség nyílt a művészeti alkotómunka kereteinek átalakítására, többek között a SZIMA és az MMA viszonyának újraértékelésére.

Tarthatatlan az a helyzet, hogy a SZIMA az MTA megtűrt „kistestvére” legyen. Méltatlan akadémikusai anyagi megbecsülésének és a – saját ingatlanhoz köthető – előadói, kiállítási lehetőségek hiánya! Méltatlan, hogy tagjai csak elvétve kaptak magasabb állami kitüntetést. Méltatlan – építészeti igényként pl. az új építési törvény szellemében – tagjai mellőzése (szemben az MMA lehetőségeivel) a tervpályázatok és a tervtanácsok zsűrijében, a törvényalkotás véleményezésében. Ösztöndíjak, könyvkiadási lehetőségek szintén egyoldalúan kerültek kiosztásra. Rövid összefoglalást csatolok még az olvasóközönség előtt valószínűleg ismeretlen részletekről:

1949-ben, szovjet mintára átalakították a Magyar Tudományos Akadémiát. Megszüntették a Széptudományi Alosztályt, mely helyet adott a művészeknek.

A rehabilitáció Kosáry Domokos elszánt erőfeszítései nyomán 1992 májusában történt meg, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának az MTA társult, önálló intézményeként történő létrehozásával. A művészeti élet – az alapítók szándéka szerinti – sokszínűségében megvalósuló egységet azonban nem sikerült megteremteni.

Még mielőtt a szervezőmunka befejeződhetett volna, 1992. jan. 31-én MMA néven új társadalmi egyesület alakult. Elnöke Makovecz Imre lett, megalakulásában Fekete György államtitkár, Gyurkovics Tibor, Finta József is részt vett. Kosáry azt nyilatkozta: „Az a benyomásom, hogy miközben az MTA képviselőjében mi mindig a magyar szakértelmiség összefogására próbálunk kísérletet tenni, vannak olyan erők, amelyek ezt befolyásuk érvényesítése érdekében gátolni óhajtják, és politikai ízü beavatkozással akarják megosztani az erőket.” Vajon mi vezérelte, igen neves művészekkel az élen, az ellen-akadémia létrehozását? Nem bíztak az MTA-ban, Széchenyi vesztette hitelét szemükben, vagy más eszmeiséget képviseltek az akkor más intézmények kapcsán is zajló „Kulturkampf”-ban? Vagy egyszerűen csak pozícióvágyról volt szó?

Az MMA első közgyűlésén, 1992 áprilisában több művész kilépett, majd az MTA közgyűlésén megalakult a SZIMA, amely otthont nyújt a művészetek minden ágának, a művésznek, anélkül hogy bármilyen formában beavatkozna a művészek tevékenységébe, jelentette ki Kosáry. Makovecz kezdettől fogva hangsúlyozta, hogy mindenkor köztestületként kívánta az MMA-t létrehozni, ami csak az első Fidesz-kormány alatt került előtérbe.

2000-ben Várhegyi államtitkárral vitázva Kosáry leszögezte, azzal az állítással szemben, hogy „Konrádék és Jancsóék (...) egy létező kulturális törésvonal mentén alapították meg a maguk Széchenyi Akadémiáját

(...) szemben az MMA-val”, az az igazság, hogy a SZIMA alapítója az MTA, az alapítás a társadalmi testület, MMA létrejötte előtt történt, valamint az az inszinuáció, hogy valami pártpolitikai irányzat képviselőjében alakult meg.

A következő évtizedben a SZIMA a tagság javaslatai alapján „választott” tagokkal bővült, megalakult az Építőművészeti Osztály. Az MMA-ban a tagfelvétel „felkéréssel” történik!

A második Fidesz-kormány alatt, 2011-ben vált nyilvánvalóvá, a SZIMA-val történő tárgyalás nélkül, hogy a társadalmi egyesületet az MTA-val egyenlő köztestületi rangra emelik és az Alaptörvénybe beépítik. Így maradt ki a jelenlegi Alaptörvényből, hogy nem általában szól arról, hogy biztosítja a tudomány és a művészi alkotómunka szabadságát, ahogy az 1989-es Alkotmány tette, hanem egyes intézményeket nevez meg. Ezért nem költségvetési tétel a SZIMA működtetése, ezért nem egyenrangú pl. az építési törvényben a két intézmény építészeti szerepe. Ezért felelős – jelenleg még – az MMA a kormány kultúrpolitikájáért!

(A szerző építész.)